

ผลของการใช้นวัตกรรมการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา รายวิชาสัมมนาการบริหารงานวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

EFFECTS OF USING ON INSTRUCTIONAL WITH CONTEMPLATIVE LEARNING IN SEMINAR IN
ACADEMIC AFFAIRS, FACULTY OF EDUCATION, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยใช้เรียนรายวิชาสัมมนาการบริหารงานวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมด้านการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา นำไปทดลองใช้และศึกษาผลการใช้นวัตกรรมที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน นวัตกรรมที่สังเคราะห์ได้เรียกว่า “กระบวนการ 4 A’s” สำหรับการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนความรู้ คู่กิจกรรม นำสะท้อนความคิด และพิชิตความสำเร็จ กลุ่มประชากร คือ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 74 คน การเก็บข้อมูลใช้กิจกรรมตามใบความรู้หรือใบงาน ให้ความรู้ ทำกิจกรรมปฏิบัติการ การเล่าเรื่องสะท้อนความคิดเห็น การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ผลของการนำนวัตกรรมไปใช้ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ โดยมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี และดีมากเป็นส่วนใหญ่ ความคิดเห็นต่อการนำนวัตกรรมไปใช้มีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก และส่งผลต่อการพัฒนาทางจิตใจ อารมณ์และสติปัญญา คือ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ฝึกการตระหนักรู้ การคิดใคร่ครวญ เชื่อมโยงสัมพันธ์และทำให้จิตใจเป็นสมาธิ เรียนอย่างมีความสุข นวัตกรรมที่สังเคราะห์ขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนต่อไปได้ ข้อเสนอแนะคือ ควรเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับและสนับสนุนแนวคิดจิตปัญญาศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นวัตกรรมการสอน/ จิตปัญญาศึกษา

Abstract

This research was action research in subject area Seminar in Academic Affairs. The purpose of the study were to synthesis the instructional innovation with contemplative learning, application and studied the effects of using this innovation with the students. The instructional innovation; Awareness, Activities, Action to reflect, and Achievement (4 A's). The population was 74 graduate students in three classroom who enrolled the subject. The data collection was using job-assignment, doing activities as in job-assignment, story telling, opinion reflection, interview, and questionnaire.

The result was found that there was success on using the instructional innovation, the most students performed their learning in fair and the best level. Their opinions on the suitable application were more agree level, and affecting to personal development in humanize as mind, emotion, and intelligence which leading to perfect humanize; awareness, thoughtfulness, connection, reasonable, and study with happiness. The synthesis innovation could be applied in the instruction. There was suggested that there should be published and accepted for supporting the contemplative education.

Keywords: Instructional Innovation, Contemplative learning

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

บทนำ

วัตกรรมการสอนของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางความคิด ปัญญา และการมีสมาธิทางจิตใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีผลต่อเจตคติเชิงบวก คิดดี มีประโยชน์และสร้างสรรค์ ดังนั้นครู-อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้จากตนเองไปสู่อีกคนหนึ่งต้องอาศัยนวัตกรรมเป็นสื่อและสื่อเหล่านั้นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมกับบริบท ผู้ฟังหรือผู้เรียน และลักษณะของเนื้อหาวิชา นวัตกรรมมีสองลักษณะคือ สิ่งที่เป็นรูปร่าง รูปแบบ อุปกรณ์ที่สัมผัสได้ และสิ่งที่เป็นกระบวนการหรือวิธีการเพื่อการปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้

ภารกิจของอาจารย์ผู้สอนที่สำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนหรือนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร และในขณะเดียวกันพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพให้มีทักษะและมีผลงานทางวิชาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง บทบาทของอาจารย์จึงต้องทำหน้าที่สอน วิจัย พัฒนาหลักสูตรและถ่ายทอดหรือเผยแพร่ผลงาน บริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งบทบาทดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันและปฏิบัติไปพร้อมๆ กันได้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (2552) ได้นำเสนอแนวคิดการใช้หลักจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนไว้ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้เน้นไว้ในหมวดการจัดการเรียนรู้ (มาตรา 24) คือการปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สภาพของการจัดการเรียนการสอนในคณะศึกษาศาสตร์ อาจารย์ต้องเป็นตัวอย่างให้กับนักศึกษา เพราะนักศึกษาจะได้เห็นตัวอย่างของการสอนที่ดีและน่าแบบอย่างของอาจารย์ไปใช้สอนนักเรียน ฝึกปฏิบัติการสอนต่อไป การถ่ายทอดวิธีสอนย่อมสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปการสอนใหม่ ผู้วิจัยรับผิดชอบการสอนวิชาสัมมนาการบริหารงานวิชาการให้กับนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ได้นำแนวคิดทางจิตตปัญญาศึกษามา

ประยุกต์ใช้ โดยสร้างเป็นรูปแบบการสอน กำหนดวิธีการ (Methodology) เรียกว่า “4 ขั้นตอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา (Four Steps for Instruction as Contemplative Learning)” ซึ่งประกอบด้วย

A1 คือ Awareness หมายถึง การรับรู้ในประเด็นที่จะศึกษา โดยพิจารณาอย่างใคร่ครวญถึงความสำคัญ ความจำเป็นของสิ่งที่ศึกษา

A2 คือ Activities หมายถึง การทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการรับรู้ในประเด็นที่จะศึกษา โดยเน้นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

A3 คือ Action to Reflect หมายถึง การสะท้อนความคิด โดยให้แสดงความคิดเห็น ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรม A1 และ A2 แล้วสรุปในความคิดรวบยอดในประเด็นที่ศึกษา และ

A4 คือ Achievement หมายถึง การพิชิตความสำเร็จ ซึ่งเน้นการนำผลสรุปไปวางแผนปฏิบัติ หรือประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งให้เห็นผลดีผลเสีย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ผู้วิจัยจึงได้จัดกระบวนการ 4 A's ให้มีความสอดคล้องทางภาษาตามลำดับ คือ การตระหนักรู้ – ภูกิจกรรม – นำสะท้อนความคิด – พิชิตความสำเร็จ

กระบวนการสอนให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องสอดแทรกไปในทุกขั้นตอนของการตระหนักรู้ การจัดกิจกรรม การนำสะท้อนความคิด และการพิชิตความสำเร็จ เช่น การทำจิตใจให้ประเสริฐ คิดดี คิดสร้างสรรค์ คิดที่เป็นประโยชน์ ปฏิบัติดี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ปฏิบัติในสิ่งที่มีคุณค่าและสร้างสรรค์ แสดงออกที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และมุ่งมั่นต่อความสำเร็จที่เป็นประโยชน์แก่สังคม และเพื่อนมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับประภาศรี สีหอำไพ (2540) ได้กล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ความเมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ และสติสัมปชัญญะ ธรรมะที่ทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ ประกอบด้วย สัปปริสธรรมเจ็ดประการ คือ การรู้เท่าทันความจริงของสิ่งทั้งหลาย การรู้ความมุ่งหมาย และผลประโยชน์ที่เป็นสาระของชีวิต การรู้จักตนตามสถานะและความสามารถ การรู้จักประมาณ คือ ความพอดีตามฐานะ

ของตน การรู้จักการที่พึงกระทำให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย การรู้จักชุมชนและประเพณีตนในระเบียบวินัยหรือวัฒนธรรม และการรู้จักบุคคลปฏิบัติต่อบุคคลอื่นตามสถานะ

นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2538) ได้เสนอไว้ว่า การทำชีวิตให้ดี มีความสุขต้องใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ สีล สมาธิ และปัญญา สีล คือการปฏิบัติที่อยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สมาธิ คือ ความมั่นคง ตั้งมั่น จิตใจจดจ่อต่อสิ่งที่กระทำ เรียกว่า มีสติ และปัญญา คือความรู้ในสิ่งที่ควรรู้และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น พระธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงเป้าหมายของชีวิตที่สูงสุดของมนุษย์คือการดับทุกข์ และกระบวนการถึงสภาวะของการหลุดพ้นตามหลักอริยสัจสี่ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ คือ ทุกข์-สมุทัย-นิโรธ-มรรค ซึ่ง สุนน อมรวิวัฒน์ (2535) ได้อธิบายถึงกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาไว้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา ให้สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสันติ มีอิสรภาพ เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของ สีล สมาธิ ปัญญา คือ ปฏิบัติตามแนวทางของมรรคมีองค์แปด ได้แก่ การฝึกหัดอบรมตนให้มีศีลด้วยวาจาชอบ การกระทำชอบและการเลี้ยงชีพชอบ การฝึกหัดอบรมตนให้มีสมาธิด้วยความเพียรชอบ การระลึกรู้ชอบ และการตั้งจิตมั่นชอบ การฝึกอบรมให้มีปัญญาด้วยการเห็นชอบและการดำริชอบ

กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้มีลักษณะที่เด่น และใช้เป็นทฤษฎีทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ ดังที่สรุปวิเคราะห์เป็นข้อๆ คือ

1) ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยตนเอง สีล สมาธิ ปัญญา จะได้เกิดอย่างแท้จริงจากการฟัง การอ่าน การดู หรือการบอกเล่า ต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำ เรียนรู้ด้วยการคิด การควบคุม เรียนด้วยความอดกลั้น อดทน ข่มใจ และเรียนด้วยวิริยะอุตสาหะความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ผู้ศึกษาข่มใจและรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดประเมินให้ได้

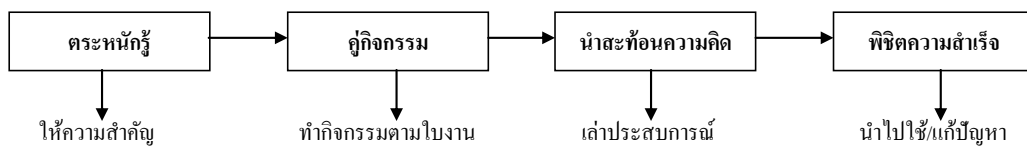
2) เรียนจากศีล สมาธิ ปัญญาเป็นระบบการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ผู้ที่ศึกษาจึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตรก่อน

3) การฝึกอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นการฝึกอบรมตนที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งที่ง่ายไปหายาก เช่น การกำจัดกิเลสอย่างหยาบด้วยศีล กิเลสอย่างกลางด้วยสมาธิ กิเลสอย่างละเอียดด้วยปัญญา จนสามารถกำหนดรู้สภาวะลักษณะ สามัญลักษณะ และกำหนดรู้ด้วยการละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเสียได้โดยสิ้นเชิง

4) การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขานั้น เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่วๆ ไป

5) การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการ ที่ว่ามีลักษณะบูรณาการนั้น เพราะองค์ประกอบของไตรสิกขา ประกอบด้วย สีล สมาธิ ปัญญา ทั้งสามตัวนี้อาศัยกันและกัน ทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลดีแล้วก็ต้องประทับประคองตนไว้ด้วยความไม่ประมาท และต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือการก้าวเข้าสู่แดนแห่งสมาธิคือความสงบ มั่นคงแห่งจิตเป็นอุปกรณ์สำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่สับสน ไม่วุ่นวายข่มใจใช้ปัญญาได้อย่างดี ปัญญาที่ใช้บ่อยๆ ทำให้เฉียบคม ว่องไว พอกพูนมากขึ้น ซึ่งจะป็นปัจจัยให้ศีล สมาธิ ปัญญา มีลักษณะผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันยากที่จะแยกออกอย่างใดเดี๋ยวละและไม่สามารถตัดองค์ประกอบของข้อใดทิ้งไปได้

Model ของการสอนด้วยจิตตปัญญา 4 A's
ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ (Awareness) 2) กิจกรรม (Activities) 3) นำสะท้อนความคิด (Action to Reflect) และ 4) พิชิตความสำเร็จ (Achievement) นำมาจัดเรียงเป็นแผนภูมิดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ลำดับขั้นตอนรูปแบบการสอนด้วยกระบวนการ 4 A's

จากความหมายของ “จิตตปัญญาศึกษา” ที่ถือเป็นแนวทางกันอยู่ในสังคมไทยจะเห็นว่ามียุทธศาสตร์เด่น คือ

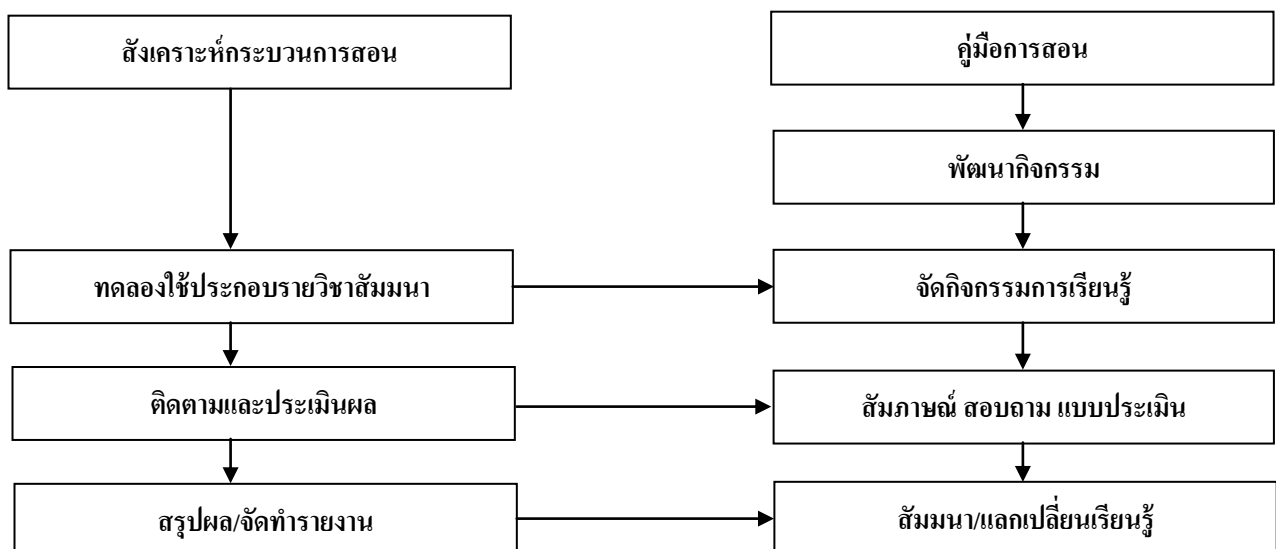
1. เน้นการพัฒนาคนในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองที่เชื่อมโยงกับการเข้าใจโลกและเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้น เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติและสรรพสิ่งต่างๆ ที่เชื่อมโยง
2. เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงระหว่างจิตและปัญญา ระหว่างตนเองและสรรพสิ่ง
3. เน้นความรัก ความเมตตา ทั้งต่อตนเองและสรรพสิ่ง
4. เน้นการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติที่เป็นจริงในบริบทของสังคมไทย

ในทางปฏิบัติ ชลลดา ทองทวี และคณะ ได้สรุปไว้ในการสำรวจและสังเคราะห์ความรู้ จิตตปัญญาศึกษาเบื้องต้นว่าแนวคิดหลักที่จิตตปัญญาศึกษาจะต้องให้ความสำคัญได้แก่

1. ประสบการณ์ตรงของการเรียนรู้ ที่จะนำมาซึ่งความรู้ความเข้าใจที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน
2. การรับฟังอย่างลึกซึ้ง และการเรียนรู้ด้วยใจที่เปิดกว้าง

3. การเคารพศักยภาพในการเรียนรู้ของทุกคนอย่างไร้อคติ
4. การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ
5. การเฝ้ามองเห็นตามความเป็นจริง (Meditation)
6. การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่สัมผัสได้ในแต่ละขณะ
7. คุณค่าและรากฐานทางภูมิปัญญาอันหลากหลายของท้องถิ่นและวัฒนธรรม
8. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

ในการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแล้วนำไปทดลองใช้ในรายวิชาสัมมนาการบริหารงานวิชาการ และดำเนินการติดตาม ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอน เรียกว่า “4 A's” คือ การตระหนักรู้ ทำกิจกรรม นำสะท้อนความคิด และพิชิตความสำเร็จ จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วสรุปผลจัดทำรายงาน ดังกรอบความคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยมีความประสงค์เพื่อศึกษาว่านวัตกรรมด้านการสอนตามรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นจะมีผลต่อผู้เรียนอย่างไรบ้างในด้านความรู้ ทักษะการเรียนรู้ คุณค่าทางจริยธรรมในความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลของการใช้นวัตกรรมการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา โดยใช้วัตรกรรมกระบวนการสอน 4 A's

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมด้านการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและแผนการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา
3. เพื่อศึกษาผลการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา
4. เพื่อศึกษาผลที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา
5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาและทำวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญดังนี้

- 1) ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา
- 2) สามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
- 3) ทำให้มีแนวทางและเกิดรูปแบบทางการสอนที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้
- 4) เพื่อทราบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา

5) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

6) เพื่อประชาสัมพันธ์การปฏิบัติตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาให้เป็นที่แพร่หลายต่อไป

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานส่งเสริมสุขภาวะ (สสส.) และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นที่สนใจด้านจิตตปัญญาศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เน้นการศึกษาผลของการใช้รูปแบบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการสอน 4 ขั้นตอน เรียกว่า 4 A's for Instruction as Contemplative Learning" ซึ่งประกอบด้วย 1) Awareness คือ การตระหนักรู้ 2) Activities คือ การทำกิจกรรม 3) Action to Reflect คือ การสะท้อนคิด และ 4) Achievement คือ การพิชิตความสำเร็จ โดยศึกษาผลของการใช้รูปแบบนี้ในการสอนแต่ละคาบแล้วศึกษาผลของการเรียนรู้โดยรวม ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพตามกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มทดลองในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนภาคการศึกษา 1/2552 จำนวน 3 กลุ่ม มีนักศึกษา 74 คน เป็นผู้ถูกกำหนดให้ทำกิจกรรมตอบแบบสอบถาม และตอบแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งผู้สอนบันทึกการสังเกตร่วมไปด้วย

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ในการศึกษาครั้งนี้ คือ รูปแบบนวัตกรรมวิธีสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการ 4 A's

ตัวแปรตาม คือ ผลของการใช้รูปแบบนวัตกรรมการสอนตามแนวคิดปัญญาศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นวัตกรรมการสอน หมายถึง สิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่เป็นสื่อหรือวิธีการใช้ประกอบการเรียนการสอนโดยใช้หลักทฤษฎีทางการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กระบวนการขั้นตอนในการสอน

2. จิตปัญญาศึกษา หมายถึง การใช้หลักการพิจารณาใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องสมบูรณ์และมีความสุข ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การตระหนักรู้ คู่กิจกรรม นำสะท้อนความคิดและพิชิตความสำเร็จ

3. การตระหนักรู้ (Awareness) เป็นขั้นใช้สติใคร่ครวญเพื่อตั้งสมาธิให้จิตสงบนิ่ง และคิดใคร่ครวญถึงสิ่งที่จะศึกษาคำนี้ถึงความสำคัญ ความจำเป็นหรือประโยชน์ในทางบวก

4. คู่กิจกรรม (Activity) ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมไปงานเพื่อให้เรียนรู้คู่กับการปฏิบัติสร้างทักษะและเจตคติที่ดีในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ เน้นกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันประเมิน

5. นำสะท้อนความคิด (Action to Reflect) เป็นขั้นให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์จากการทำกิจกรรมที่ตนเองหรือกลุ่มได้เรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความรู้ในเชิงหลักการประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ขั้นนี้จะเป็นการแสดงถึงความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นจำเป็นต้องให้ทุกคนได้เล่าประสบการณ์ของตนเองให้ได้มากที่สุด เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้คู่กับการปฏิบัติ

6. พิชิตความสำเร็จ (Achievement) เป็นการสร้างความคาดหวังในการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองกลุ่มและหน่วยงาน มีการนำไปใช้หรือวางแผนสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งได้จากการเรียนรู้ในเรื่องที่ได้ศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แล้วนำไปทดลองใช้ และดำเนินการประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนเรียกว่า 4 A's คือ ตระหนักรู้ คู่กิจกรรม นำสะท้อนความคิดและพิชิตความสำเร็จ ดังภาพประกอบ 1-2 ข้างต้น

วิธีการดำเนินการวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. สังเคราะห์แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นนวัตกรรมการสอน

2. จัดทำคู่มือประกอบการสอน

3. วางแผนการสอนในประมวลการสอนและการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง จำนวน 10 ครั้ง จำนวน 10 แผนการสอน

4. จัดทำแบบประเมินผลเพื่อเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ทั้งการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์

5. ปฏิบัติการสอนตามแผนในแต่ละครั้ง จำนวน 10 กิจกรรม

6. รวบรวมผลจากการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

7. แปลผลการวิจัย

8. สรุปผลและอภิปรายผล

9. สัมมนาจัดสนทนากลุ่มย่อย เพื่อหาแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการนำนวัตกรรมการสอนตามแนวคิดปัญญาไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

สถานที่เก็บข้อมูล ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อาคารเรียน 5 และการปฏิบัติการในภาคสนาม

ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์เฉพาะของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสังเคราะห์ขั้นตอนการวัดการวัดตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมทางจิตตปัญญา โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิให้การอบรม และการสังเคราะห์จากเอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงได้สังเคราะห์องค์ความรู้เป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน เรียกว่า 4 A's ดังนี้

1. ขั้นตระหนักรู้ (Awareness) เป็นขั้นใช้สติใคร่ครวญ เพื่อตั้งสมาธิให้จิตสงบนิ่ง และคิดใคร่ครวญถึงสิ่งที่จะศึกษาค้นถึงถึงความสำคัญ ความจำเป็นหรือประโยชน์ในทางบวก

2. ขั้นคู่กิจกรรม (Activity) ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามใบงาน เพื่อให้เรียนรู้คู่กับการปฏิบัติสร้างทักษะและเจตคติที่ดีในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ เน้นกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันประเมิน

3. ขั้นนำสะท้อนความคิด (Action to Reflect) เป็นขั้นให้ผู้เรียนได้เล่าประสบการณ์จากการทำกิจกรรมที่ตนเองหรือกลุ่มได้เรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความรู้ในเชิงหลักการ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ขั้นนี้จะเป็นการแสดงถึงความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นจำเป็นต้องให้ทุกคนได้เล่าประสบการณ์ของตนเองให้ได้มากที่สุด เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้คู่กับการปฏิบัติ

4. ขั้นพิชิตความสำเร็จ (Achievement) เป็นการสร้างความคาดหวังในการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง กลุ่มและหน่วยงาน มีการนำไปใช้หรือวางแผนสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งได้จากการเรียนรู้ในเรื่องที่ได้ศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา ดังปรากฏในประมวลการสอนรายวิชา สัมมนาการบริหารงานวิชาการ มีรายละเอียดที่ปรับปรุง ดังนี้

1. ปรับปรุงความมุ่งหมายของรายวิชา

2. ปรับปรุงรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เน้น Contemplative Learning, Active Learning และ Problem-based Learning โดยให้มีขั้นตอนของ 4 A's ทุกคาบเรียน

3. จัดใบความรู้หรือใบงาน 10 เรื่อง ตามกรอบเนื้อหาในแต่ละคาบ จัดกิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา 4 ขั้นตอน

4. ปรับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและการสะท้อนความคิด

5. ปรับการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา และการจัดประสบการณ์เรียนรู้แต่ละคาบเรียน

6. จัดให้มีการสัมมนาสรุปบทเรียน และศึกษาผลของการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาผลการสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนรายวิชาสัมมนาทางการบริหารงานวิชาการ มีผลการเรียนจำแนกตามระดับ ดังนี้

ระดับเกรด A จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 52.70

ระดับเกรด B+ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 40.54

ระดับเกรด B จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.76

นักศึกษาส่วนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีและดีมาก

2. ผลการแสดงความคิดเห็นต่อการสอนตามแนวจิตตปัญญา

วิเคราะห์ระดับผลการใช้วัดกรรมกรสอนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นภาพรวมและรายชื่อเพื่อต้องการทราบระดับความเห็น แล้วนำไปแปลผลโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วงๆ มีความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับ
เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับ
เห็นด้วยน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับ
เห็นด้วยน้อย

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับผลการใช้วัตกรรมการสอนตามแนวทาง
จิตตปัญญาศึกษา โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อที่	ผลการใช้วัตกรรมการสอนตามแนวคิดปัญญาศึกษา	μ	σ	ระดับความเห็น
1	ท่านเห็นด้วยกับรูปแบบการสอนตามกระบวนการ 4 A's คือ การตระหนักรู้ กิจกรรม นำสะท้อนคิด และพิชิตความสำเร็จ	4.11	0.91	เห็นด้วยมาก
2	ท่านเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.19	0.75	เห็นด้วยมาก
3	ท่านเห็นด้วยว่าในขั้นตอนตระหนักรู้ ผู้เรียนต้องคิดอย่างใคร่ครวญเพื่อให้มีความสำคัญกับสิ่งที่เรียนรู้	4.17	0.79	เห็นด้วยมาก
4	ท่านเห็นด้วยว่าการตระหนักรู้ต้องใช้จิตหรือความรู้สึกในระดับลึกที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางปัญญา	4.13	0.85	เห็นด้วยมาก
5	ท่านเห็นด้วยว่าในขั้นการจัดกิจกรรมทำให้ผู้เรียนมีทักษะ และทำกิจกรรมอย่างตั้งใจ	4.29	0.73	เห็นด้วยมาก
6	ท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.35	0.74	เห็นด้วยมาก
7	ท่านเห็นด้วยในขั้นนำสะท้อนคิด เป็นการใช้ปัญญาอาศัยเหตุผลประกอบการอธิบาย	4.25	0.66	เห็นด้วยมาก
8	การนำสะท้อนคิดทำให้เกิดความรู้ที่หลากหลายและยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.23	0.84	เห็นด้วยมาก
9	ท่านเห็นด้วยว่าขั้นพิชิตความสำเร็จเป็นการคิดแก้ปัญหา หาแนวทางปฏิบัติต่อไป	4.21	0.85	เห็นด้วยมาก
10	ท่านเห็นด้วยว่าการพิชิตความสำเร็จเป็นการสรุปนำไปสู่การปฏิบัติ	4.29	0.73	เห็นด้วยมาก
11	ท่านเห็นด้วยว่าหลังจากการปฏิบัติตาม 4 ขั้นตอนแล้วต้องเขียนเป็นผลงานหรือ Journal เพื่อเผยแพร่	4.29	0.67	เห็นด้วยมาก
12	การใช้วัตกรรมการสอน 4 A/s มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.41	0.57	เห็นด้วยมาก
13	ท่านเห็นว่าการจัดอบรมหรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจำเป็นต้องใช้กระบวนการ 4 A's	4.33	0.65	เห็นด้วยมาก
14	ท่านเห็นว่าการใช้วัตกรรมการสอน 4 A's ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น	4.27	0.69	เห็นด้วยมาก
15	ท่านเห็นว่า การใช้วัตกรรมการสอน 4 A's มีผลต่อผู้เรียนทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา			
	รวมเฉลี่ย	4.26	0.74	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับผลการใช้วัตกรรมการสอนตามแนวทางจิตปัญญาศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้วัตกรรมการสอน 4 A's มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\mu = 4.41$) ท่านเห็นว่าการใช้วัตกรรมการสอน 4 A's มีผลต่อผู้เรียน ทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ($\mu = 4.37$) และท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\mu = 4.35$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับรูปแบบการสอนตามกระบวนการ 4 A's คือ การตระหนักรู้ กู้กิจกรรม นำสะท้อนคิด และพิชิตความสำเร็จ ($\mu = 4.11$) ท่านเห็นด้วยว่าการตระหนักรู้ต้องใช้จิตหรือความรู้สึกในระดับลึกที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางปัญญา ($\mu = 4.13$) และท่านเห็นด้วยว่าในขั้นตอนตระหนักรู้ ผู้เรียนต้องคิดอย่างใคร่ครวญ เพื่อให้มีความสำคัญกับสิ่งที่เรียนรู้ ($\mu = 4.17$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด ปรากฏดังนี้

1. ได้ฝึกรับผิดชอบงานตามภาระงานที่หัวหน้ากลุ่มได้แบ่งหรือมอบหมายตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน
2. ได้ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า กรณีที่เกิดปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่ม หากมีการแก้ปัญหาย่างเหมาะสมโดยแต่ละคนเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และขจัดความขัดแย้งก็จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีในการจัดกิจกรรมกลุ่ม
3. มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยไม่ต้องศึกษด้วยตนเอง แต่เกิดจากการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ ทำให้ประหยัดเวลาในการเรียนรู้ เกิดทักษะการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมกลุ่มมาพัฒนาตนเองและพัฒนาการเรียนการสอน
4. ได้ฝึกกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมหรือการทำงานเป็นทีม/กลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนล้วนมีภาระหน้าที่แตกต่างกัน ทำให้รู้ถึงวิธีการแบ่งเวลา การแบ่งงานตามความเหมาะสม และความถนัดของแต่ละคน

5. เกิดความรัก ความสามัคคีปรองดองกันในทุกขณะ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความอดทนอดกลั้น ถ้อยทีถ้อยอาศัยมากขึ้น รวมทั้งได้รับรู้และรับฟังทัศนคติจากความคิดเห็นของเพื่อนๆ ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน มีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีความเสียสละ อุทิศเวลาเพื่อการทำงาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ร่วมมือร่วมใจให้งานบรรลุผลสำเร็จ

6. เป็นการส่งเสริมและได้เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นทีม (Teamwork) รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น

7. ฝึกและเรียนรู้บทบาทภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนแตกต่างกัน

8. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ในชีวิตประจำวันได้ และในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดสัมมนาในโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

9. รู้จักการวางแผนการดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดกิจกรรมสัมมนา

10. รู้จักวิทยากรที่สามารถให้ความรู้ในงานด้านต่างๆ ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานบริหารวิชาการ และการจัดสัมมนาทางวิชาการในลักษณะเชิงปฏิบัติการ เช่น วิธีการจัดสัมมนา รูปแบบการเตรียมการเพื่อให้เกิดการสัมมนา

11. ฝึกภาวะความเป็นผู้นำในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ

12. มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

13. ได้เรียนรู้บทบาทและศักยภาพการปฏิบัติงานของตนเอง

14. พัฒนาบุคลิกภาพของผู้ดำเนินรายการ

15. รู้จักการสร้างเครือข่ายของตนเอง และส่งเสริมให้พัฒนาการตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่างๆ

16. รู้จักกระบวนการวัดผลและประเมินผลในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

17. กิจกรรมการวัดผลประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง

18. กิจกรรมการอ่าน การคิด และการวิเคราะห์ ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนคิดค้นสร้างองค์ความรู้สรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และนำความรู้ไปใช้ประยุกต์มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง

19. ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการ จัดกิจกรรมการบริหารงานวิชาการได้เป็นอย่างดี

20. ทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน นำมาเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากกิจกรรมเพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

21. เนื้อหาที่จัดกิจกรรมเป็นเนื้อหาที่มีความจำเป็นในการบริหารงานวิชาการซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนได้จริง

22. ทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างการวิเคราะห์และการสังเคราะห์

23. ได้ทราบขั้นตอนนวัตกรรมจิตตปัญญา การคิดและการวิเคราะห์ออกมาเป็นขั้นตอนและเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการนำกิจกรรม 4 A's ไปใช้ ดังนี้ ขั้นตอนตระหนัก คือ มีการเตรียมตัวก่อน ขั้นตอนกิจกรรม คือ ตั้งใจทำหรือเข้าร่วมกิจกรรม ขั้นตอนสะท้อนความคิด คือ การบันทึกลงในสมุด และขั้นพิชิตความสำเร็จ คือ การนำผลจากการสะท้อนความคิดไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

24. ได้รับความรู้จากการนิเทศ การใช้เทคนิควิธีต่างๆ เพื่อการปรับปรุงและรักษาสิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก

25. ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้รู้เท่าทันยุคของระบบไอที สื่อ ข่าว เหตุการณ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมที่เป็นวิชาการมากที่สุด ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะได้รู้จักการค้นคว้าที่เป็นระบบตามแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด หรือจากวิทยากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน

26. ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการจัดการบริหารงาน โดยใช้การสัมมนาเพราะมีความคล่องตัวมากในการจัดกิจกรรม

27. ความร่วมมือภายในกลุ่มและสมาชิกผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละครั้งจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

28. ตัวแทนในแต่ละกลุ่มมีความพร้อมและเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมได้เป็นอย่างดีและพร้อมที่จะเป็นผู้ตามที่ดี

29. รู้จักนำความรู้ที่ได้ไปปรับเปลี่ยนวิธีคิด เทคนิคประสบการณ์นำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรของตนเอง ชุมชน

30. เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อนำสิ่งที่ได้รับการทำกิจกรรมนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ได้ความรู้ใหม่ๆ สิ่งที่ดีกว่าที่คิดว่ายู่แล้วก็นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดกับเพื่อนร่วมงาน กับผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณค่าและประโยชน์ที่จะทำให้องค์กรพัฒนาต่อไป

31. ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการ เทคนิคของตัวเอง

32. ทำให้รู้ความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกับการบริหารงานวิชาการมากที่สุด

33. มีความตระหนักและสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่หรือภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

34. ต้องใช้แนวคิดที่จะออกแบบกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามภาระงานหรือหัวข้อเรื่องที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้ได้ชิ้นงาน และมีความเข้าใจเหมือนกัน ในเรื่องเดียวกัน

35. การถ่ายทอดโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ และคำพูดหรือตัวภาษา สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้รับสารมีความเข้าใจ ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

36. ประเมินผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม โดยเน้นว่าได้กับองค์กรอย่างไร ได้กับตัวเองอย่างไร

37. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

38. สามารถวางแผนกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบและวิเคราะห์แนวคิดการทำงานของแต่ละบุคคลได้

39. เป็นการทำงานที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และประเมินผลได้

40. เข้าใจรูปแบบการจัดสัมมนาเชิงวิชาการ และนำผลสรุปในรูปแบบการวิจัยในชั้นเรียน

41. เรียนรู้การตัดสินใจและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้
42. ได้ลงมือประชุมปฏิบัติการและเรียนรู้ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนการบริหารการศึกษา และการทำงานของสถานศึกษาได้
43. ทำให้รู้การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินทุกกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ใช่ประเมินก่อนกับหลัง แต่จะเป็นการประเมินควบคู่กับการเรียนรู้ และต้องมีเกณฑ์ประเมิน คือ Rubric
44. การเรียนรู้และเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าเป็นการรับรองมาตรฐานของโรงเรียน โดยมีวิธีการประเมินอยู่ 2 วิธี คือ อิงสถานศึกษา กับอิงเกณฑ์การประกันคุณภาพต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่มากระทำตอนสิ้นปีการศึกษา
45. การเรียนรู้การใช้เว็บบอร์ด คือ gotoknow.org เป็นเว็บที่มีความรู้มากมายและสามารถจัดการความรู้ได้ รู้วิธีการเข้าถึงแหล่งความรู้โดยผ่านเว็บบอร์ดนี้ ถ้าเราต้องการเผยแพร่ความรู้ก็สามารถดำเนินการผ่านเว็บนี้ได้
46. การเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม EndNote ซึ่งเป็นโปรแกรมสำหรับนักวิจัยที่ควรรู้จักและใช้ประโยชน์ เพื่อการทำอ้างอิง บรรณานุกรมได้อย่างง่ายดาย
47. การเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนแบบ Backward Design เป็นการจัดการเรียนรู้ที่วิเคราะห์มาตรฐานไปสู่หน่วยการเรียนรู้ มีการออกแบบการประเมินก่อนออกแบบการสอน หลังจากสอนมีการประเมินอีกครั้งหนึ่ง เพื่อไปปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป
48. การทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดสัมมนาว่าจัดอย่างไรมีการวางแผน การมอบหมายงาน ดำเนินงาน และสรุปผลการสัมมนาอย่างไร
49. รู้จักกระบวนการที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีหรือยุคโลกาภิวัตน์
50. ทำให้ได้ทบทวนความรู้เก่าๆ ให้มีความแม่นยำเพิ่มมากขึ้น
51. สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการความรู้ (KM) ในการทำงานและการเรียน และนำไปเผยแพร่แก่ผู้อื่นได้
52. เรียนรู้ที่จะพิชิตความสำเร็จร่วมกัน

วัตถุประสงค์ข้อ 5 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนตามแนวทางจิตปัญญาศึกษา โดยให้ผู้เรียนร่วมสะท้อนความคิด ปรากฏดังนี้

5.1 ถ้าต้องการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดกิจกรรมกลุ่มนั้นๆ ควรทำอย่างไร

1. ต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการมอบหมายงานตามความเหมาะสม ความถนัด และความสามารถของตน จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น
2. ต้องรู้จักเสียสละและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน
3. การเป็นผู้ฟัง ผู้เข้าร่วมสัมมนา ผู้เข้าอบรมที่ดีเพื่อจะได้รับความรู้อย่างเต็มที่
4. ให้เกียรติในการเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งแต่ละกลุ่มควรให้ความสำคัญต่อการนำเสนอของกลุ่มอื่นๆ
5. ศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาที่จะต้องนำเสนอ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับตนเอง และทำให้การนำเสนอทำงานมีคุณภาพ
6. ต้องมีการวางแผน ปรีกษาหารือและประสานงานกันภายในกลุ่ม ศึกษากิจกรรมที่ต้องกระทำร่วมกันภายในกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย ทำความเข้าใจให้ชัดเจน เพื่อลดความขัดแย้งและความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นภายในกลุ่ม ส่งผลให้กระบวนการกลุ่มลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้
7. ควรเน้นให้มีการปฏิบัติจริง มีการนำเสนอผลงานอย่างเป็นรูปธรรมและกระทำอย่างต่อเนื่อง
8. ควรให้มีการนำเสนอ Best Practice ของแต่ละงาน
9. เปลี่ยนที่สัมมนาไปยังสถานที่ที่เป็น Best Practice หรือเปลี่ยนสถานที่ หรือจัดรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การศึกษาดูงานต่างสถานศึกษา เน้นกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายไม่ใช่เฉพาะนักศึกษา
10. การดำเนินการนำเสนอผลงานควรปรับปรุงวิธีการนำเสนอไม่ให้ผู้เข้าฟังเกิดความเบื่อหน่าย แต่หาวิธีการทำให้เป็นบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

11. หลังจากทำกิจกรรมทุกครั้ง ควรมีการสรุปงาน และหาจุดด้อย จุดเด่นของงาน เพื่อนำไปปรับปรุงในการ จัดกิจกรรมครั้งต่อไป

12. ควรมีการประชุมทุกๆ สัปดาห์ถึงขั้นตอนการทำงาน วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้นๆ

13. ควรให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ฝึกปฏิบัติอย่างทั่วถึง เพื่อสามารถนำไปใช้ได้จริง

14. ควรให้ผู้เรียนสรุปผลที่ได้จากการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้

15. ภาควิชาควรจัดสรรงบประมาณให้ชัดเจน และ จัดให้ทั่วถึงเท่าเทียมกัน

16. สร้างความตระหนักให้สมาชิกในกลุ่มเห็น ความสำคัญในกิจกรรมกลุ่ม มีการเตรียมตัวล่วงหน้าเพื่อ เข้าร่วมกิจกรรม

17. นำผลจากการเข้าร่วมสัมมนาไปประยุกต์ใช้ใน หน่วยงาน โดยการเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบ

18. ต้องมีการวางแผนเรื่องเวลา ควรปรับให้ เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละกิจกรรม และความยากง่ายของ เรื่องที่นำเสนอ

19. จัดกิจกรรมในลักษณะเชิงปฏิบัติการทุกหัวข้อ ในการสัมมนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้มีส่วนร่วมมากที่สุด และได้ฝึกปฏิบัติจริง

20. เชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน สามารถนำเสนอผลงานที่ผู้ฟังๆ แล้วนำติดตาม ไม่น่าเบื่อ ไม่ซ้ำซาก และควรยกคำพูดที่เป็นเรื่องราวแปลกใหม่ใน ยุคไอที

21. ควรให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มจัดทุกครั้ง

22. ควรให้มีบรรยากาศของการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

23. เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมควรมี หลากหลายรูปแบบ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าร่วม สัมมนา นอกเหนือจากการบรรยาย

24. บรรยายาสถิติสิ่งแวดล้อม ควรจัดให้มีความ สอดคล้องกับบริบท เนื้อหาของกิจกรรม

25. ควรมีการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนจะได้ ไม่น่าเบื่อ

26. จัดให้มีกิจกรรมระดมสมอง เพื่อสร้างองค์ ความรู้ใหม่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้มากที่สุด

27. หัวหน้ากลุ่มต้องมีภาวะผู้นำ สามารถ ประสานงาน ติดต่อสื่อสารและตัดสินใจได้อย่างชัดเจน

28. ร่วมกันวิเคราะห์สิ่งที่ยังบกพร่อง และเร่งแก้ไข

29. ควรมีการสรุปผลการดำเนินงานทุกครั้ง เพื่อ ปรับปรุงแก้ไขในคราวต่อไป

30. ควรมีการทำวิจัยผลจากการทำงานกลุ่ม และ นำเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะในการจัดประชุมครั้งต่อไป ให้ชัดเจน

31. การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุมมีน้อย ดังนั้นควรที่จะประชาสัมพันธ์และเชิญบุคลากรทางการ ศึกษาที่สนใจในประเด็นต่างๆ ที่จะสัมมนาทางวิชาการ เข้าร่วมด้วย เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับสถานศึกษาต่างๆ ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้

32. ควรจะมีการสะท้อนความคิดหลังจากการเรียนรู้ ในแต่ละกิจกรรม เพื่อจะเป็นตัวสะท้อนและสามารถ ปรับแก้ไขในกิจกรรมครั้งต่อไปได้

33. ควรขยายเวลาในบางกิจกรรม เพราะเป็น กิจกรรมที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ จึงจะเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

34. ต้องมีการวางแผนเป้าหมาย มีการจัดระบบ กระบวนการทำงาน/การบริหารจัดการ การดำเนินงานตาม แผนที่วางไว้ และติดตามหรือตรวจสอบผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วม สัมมนา จากนั้นควรนำไปขยายผลยังสาธารณชนเพื่อ เผยแพร่ผลงานต่อไป

35. ในการจัดกิจกรรมกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ นั้นต้องอาศัยปัจจัย 1) กำลังคน โดยแต่ละคนมีหน้าที่ รับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย 2) ทรัพยากรใน แต่ละกลุ่มที่จัดกิจกรรมจะต้องมีการจัดสรรทรัพยากรที่ นำมาใช้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด ซึ่งในการจัด กิจกรรมกลุ่มครั้งต่อไปก็ควรคำนึงถึงสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น

ใช้หลักการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและต้องใช้
อย่างเหมาะสม จะทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสบ
ความสำเร็จ

36. มีการวางแผน การดำเนินงาน ประเมินผลตาม
กระบวนการ PDCA ใช้ทฤษฎีองค์การหรือพฤติกรรม
องค์การในเรื่องของกระบวนการกลุ่ม

37. ศึกษาบริบทของสถานศึกษา มีการจัดองค์กร
หรือนุเคราะห์ในสถานศึกษาให้ตรงกับความต้องการหรือ
ประสบการณ์ที่มีอยู่

38. จัดให้อบรม ศึกษาดูงานให้ตรงกับงานที่
รับผิดชอบ

39. ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อ
ลูกน้อง

40. วิธีการประชาธิปไตยเป็นวิธีการดำเนินการที่ดี
ที่สุด ที่จะทำให้การจัดกิจกรรมกลุ่มประสบผลสำเร็จ

41. ควรวิเคราะห์เนื้อหาของกิจกรรม เพื่อหาความ
เหมาะสมกับช่วงเวลา

42. ทีมงานของแต่ละกิจกรรม น่าจะมีการศึกษา
เรียนรู้ก่อนนำเสนอ จะมีทักษะในการอบรมเพิ่มเติมได้

43. บางกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยากมากนัก ควรใช้วิทยากร
ภายใน

44. มีการแลกเปลี่ยน รับฟัง และระดมความคิดเห็น

45. มีการตระหนักถึงหน้าที่ บทบาทของแต่ละคน
และรับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่

46. ต้องมีการประชาสัมพันธ์งานอย่างทั่วถึง

47. มีการวิจัยควบคู่กับการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

48. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
(SPBB)

49. ควรเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ ซึ่งไม่ใช่ชั้นนักศึกษา
หรือนักศึกษาต่างสาขาเข้าฟังด้วย

50. ควรจัดอาหารว่าง อาหารกลางวันให้กับ
ผู้เข้าร่วมสัมมนา

51. เอกสาร ใบความรู้ควรมีหลากหลาย

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลและอภิปรายผล
ตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ความรู้ได้กระบวนการ 4 A's
คือ การตระหนักรู้ คู่กิจกรรม นำสะท้อนความคิด และพิชิต
ความสำเร็จ เป็นแนวทางจิตปัญญาศึกษา สอดคล้องกับ
ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) ได้อธิบายว่า จิตปัญญา
ศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ
เป็นการศึกษาเน้นด้านจิตใจอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการ
ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ เกิด
ความรัก ความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สามารถ
เชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ได้อย่างสมบูรณ์ จึงได้
คำว่า การตระหนักรู้ ในขณะเดียวกันเมื่อผู้เรียนตระหนักรู้
แล้วต้องเรียนรู้โดยอาศัยการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้รับ
ประสบการณ์ตรง จึงได้คำว่า คู่กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดว่าให้ผู้เรียนมีความรู้คู่กับการ
ปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วผู้เรียนแสดงความคิดเห็น
หรือเล่าประสบการณ์ของตนเองให้เพื่อนฟัง ให้ทุกคน
ได้รับฟังอย่างลึกซึ้ง เรียนรู้ด้วยใจที่เปิดกว้าง จึงได้คำว่า นำ
สะท้อนความคิด หลังจากผู้เรียนได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกันแล้วสิ่งที่ผู้เรียนต้องสรุปและคิดนำไป
ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม นำไปสู่
การปฏิบัติต่อไป จึงได้คำว่า พิชิตความสำเร็จ ดังนั้น ทั้งสี่คำ
นี้จึงเป็นความต่อเนื่องของกระบวนการที่ต้องปฏิบัติ
ตามลำดับเป็นกระบวนการขั้นแบบองค์รวม เน้นความ
เชื่อมโยงของความรู้ในสิ่งที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจัดทำเป็น
ใบความรู้ประกอบ การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดจากความ
หลากหลายของการเล่าประสบการณ์หรือการสะท้อน
ความคิดและนำไปสู่การหาข้อสรุปและนำไปประยุกต์ใช้ได้
กระบวนการดังกล่าวเป็นแนวทางที่ผู้วิจัยสังเคราะห์อยู่บน
พื้นฐานของการใช้ปัญญาตามหลักไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ
ปัญญา ทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยสอดคล้องคุณธรรม
จริยธรรม เน้นภาวะทางจิตใจที่นำไปสู่องค์ความรู้ ความคิด
สร้างสรรค์ และการเรียนรู้ที่เป็นจริง

2. การปรับปรุงหลักสูตรตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา โดยปรับปรุงความมุ่งหมายของรายวิชา ปรับปรุงรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ปรับปรุงการวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของหลักสูตร คือ Objective – Activities – Evaluation เพื่อต้องการเน้นรูปแบบ Contemplative Learning, Active Learning และ Problem Based Learning โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรม สร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คือความรู้ที่เกิดจากจิตที่เป็นสมาธิ อาศัยหลักความจริง คิดในสิ่งดีๆ มีประโยชน์ ซึ่งทำให้เกิดปัญญาที่บริสุทธิ์นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่แท้จริง สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรของ Tylor อ้างถึงใน ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551) ที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน และส่งผลต่อผู้เรียนให้คุณภาพด้วยเช่นเดียวกัน

3. ผลของการสอนตามแนวคิดปัญญาศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก และการใช้วัตรกรรมการสอน 4 A's มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\mu = 4.41$) และมีผลต่อผู้เรียนทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ($\mu = 4.37$) รองลงมาคือ เห็นด้วยกับการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ($\mu = 4.35$) และเห็นด้วยว่าการจัดอบรมหรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีความเหมาะสมกับการใช้กระบวนการ 4 A's ($\mu = 4.33$) นอกจากนี้ ยังเห็นด้วยว่าในขั้นการจัดกิจกรรมทำให้ผู้เรียนมีทักษะและทำกิจกรรมอย่างตั้งใจ ($\mu = 4.29$) ในขั้นการพิชิตความสำเร็จเป็นการสรุปนำไปสู่การปฏิบัติ ($\mu = 4.29$) และหลังจากปฏิบัติ 4 ขั้นตอนแล้วต้องเขียนเป็นผลงานหรือ Journal เพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\mu = 4.29$) และเห็นด้วยระดับมากเช่นกันว่าวัตรกรรม 4 A's ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ($\mu = 4.27$) ผลการศึกษาคครั้งนี้สอดคล้องกับ ชนา นิลชัยโกวิทย์ (2551) ที่กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง ทำให้เกิดสำนึกที่ดีงาม และตระหนักถึง

ภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่งในธรรมชาติโดยผ่านวิถีปฏิบัติแนวคิดปัญญาศึกษา ดังนั้นจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับดีและระดับดีมากเป็นส่วนมาก

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จากผลที่ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด พบว่า เป็นผลดีต่อตนเองและสมาชิกในกลุ่ม ทำให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี พัฒนาทั้งด้านบุคลิกภาพ จิตใจ และปัญญา ดังเช่นตัวอย่างของการสะท้อนความคิดจาก 53 ประเด็น คือ ได้ฝึกความรับผิดชอบงานตามภาระงานที่หัวหน้ากลุ่มแบ่งหรือมอบหมาย ได้ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างหลากหลาย ได้ฝึกกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมทำงานเป็นกลุ่ม เกิดความรักความสามัคคี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ร่วมมือจนงานบรรลุผลสำเร็จ เป็นต้น จากผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิทธิณัฐ ประพุทธินิธินสาร (2545) ซึ่งให้ความเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตนเอง และเกิดการสำนึกเพื่อส่วนรวม เกิดความเชื่อมั่นในมนุษย์ และกระบวนการแบบองค์รวม โดยอาศัยหลักการ 7 ข้อ คือ การใคร่ครวญด้วยใจ ความรักความเมตตา ความเชื่อมโยง สัมพันธ์ การเผชิญความจริง ความต่อเนื่อง ความมุ่งมั่นและชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นจากผลการปฏิบัติด้วยวัตรกรรมการเรียนรู้ 4 A's จึงส่งผลต่อผู้เรียนและสมาชิกในกลุ่มเป็นแบบองค์รวม (Holistic Paradigm) สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2547) ที่มองเห็นว่ามนุษย์กับสรรพสิ่งต่างเป็นองค์รวมของกันและกัน มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่สมดุลระหว่างการเรียนรู้ภายในกับภายนอก มองเห็นความเชื่อมโยงของส่วนต่างๆ ที่เป็นฐานการเรียนรู้ของมนุษย์ คือ กาย ใจ ความคิด และจิตวิญญาณ และจากผลของการจัดกิจกรรมวัตรกรรมครั้งนี้ส่งผลต่อการสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างเห็นได้ชัดเจน

5. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนตามแนวคิดปัญญาศึกษา จากผลที่ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเห็น พบว่า มี 51 ประเด็น เช่น การจัดการเรียนการสอน

โดยใช้นวัตกรรม 4 A's ต้องมีการวางแผนเตรียมการสอนอย่างดี มีใบงานหรือใบความรู้ที่ชัดเจน เมื่อมีการแบ่งงานกลุ่มควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถและความสามารถของผู้เรียน ทุกคนต้องเสียสละเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันและมีความสามัคคี ให้เกียรติเป็นผู้ฟังที่ดี หลังจากได้ทำกิจกรรมทุกครั้งต้องมีการสรุปงานหาจุดด้อย จุดเด่นของงาน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่าควรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้ปฏิบัติอย่างทั่วถึง ปฏิบัติจริงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นผู้จัดประชุมสัมมนาต่อไป จากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ อี.ม. คอช (2550) ที่เน้นพฤติกรรมผู้นำด้วยกระบวนการ PDCA คือ ต้องมีการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามผลและการปรับปรุงพัฒนา ในกระบวนการวางแผนต้องมีการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน จัดระบบและกระบวนการทำงาน จัดระบบการติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นให้เพียงพอ เหมาะสม และคุ้มค่า ย่อมทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ควรมีการนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดปรัชญาศึกษาไปเผยแพร่ และขยายผลต่อไป ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น การลำดับความสำเร็จในการปฏิบัติตามขั้นตอน 4 A's ย่อมทำให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยใจหรือจิตวิญญาณ คือ การเริ่มต้นด้วยการตระหนักรู้ (Awareness) แล้วนำไปสู่การปฏิบัติหรือทำกิจกรรม (Activities) จัดให้มีการสะท้อนคิด (Action to Reflect) และการนำไปสู่ความสำเร็จหรือประยุกต์ใช้ (Achievement) เป็นกระบวนการที่มีความสอดคล้องกับหลักการเรียน คือ เรียนรู้ ทฤษฎีคู่กับการปฏิบัติ จึงเป็นนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ หรือการสัมมนาการอบรมที่เหมาะสม

2. ควรนำรูปแบบนวัตกรรมตามแนวคิดปรัชญาศึกษา ไปปรับใช้กับรายวิชาอื่นๆ โดยเน้นการปรับปรุง

ความมุ่งหมายของหลักสูตร (Objective) ปรับปรุงกิจกรรมการสอน (Activities) และปรับปรุงการวัดประเมินผล (Evaluation) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและทำให้หลักสูตรมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มขึ้น

3. จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี และดีมาก แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรม 4 A's จึงควรนำไปทดลองใช้กับวิชาอื่นๆ หรือกลุ่มผู้เรียนในระดับชั้นอื่นๆ เป็นการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

4. จากผลการวิจัยที่พบว่าการสอนตามแนวคิดปรัชญาทำให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นที่จิตใจ ความรู้สึก ความเข้าใจ ความสามัคคี การคิดเชิงบวกและทัศนคติที่ดียอมทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าควรนำนวัตกรรม 4 A's ไปเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับและสนับสนุนแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

5. จากแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอน ควรจัดให้มีคู่มือการจัดกิจกรรมการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. 2551. การบริหารงานวิชาการและการ
นิเทศภายในสถานศึกษา ปัตตานี: ภาควิชาการ
บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์
- ชลลดา ทองทวี และคณะ. 2551. จิตตปัญญาพฤษภา: การ
สำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญาศึกษาเบื้องต้น
(รายงานวิจัย) กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและจัดการความรู้
จิตตปัญญาศึกษา ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล
- ชนา นิลชัยโกวิท และคณะ. 2550. รายงานโครงการวิจัยเพื่อ
พัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตต
ปัญญาศึกษา กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล
- , 2551. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญา
ศึกษา (บทความวิชาการ) กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญา
ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2540. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและ
จริยธรรม พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: คณะครู
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประเวศ วะสี. 2547. “การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ภายใน” ธรรมชาติของสรรพสิ่ง : การเข้าถึงความจริง
ทั้งหมด กรุงเทพฯ : มูลนิธิสำนึกรักบ้านเกิด
- , 2550. ปาฐกถาสวัสดิ์ สกุลไทย : มหาวิทยาลัยกับจิตต
ปัญญาศึกษา และไตรยางค์แห่งการศึกษา กรุงเทพฯ: ศูนย์
จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2538. วินัยเรื่องที่ใหญ่กว่าที่คิด
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
- ศุมน อมรวิวัฒน์. 2535. เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา
หน่วยที่ 9-15 พิมพ์ครั้งที่ 5 นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- Taylor, E. 1998. **Transformative Learning: A Critical
Review**. ERIC Clearinghouse on Adult Career, and
Vocational Education (Information Series No. 374).
- , 2007. **An Update of Transformative Learning
Theory: A Critical Review of the Empirical
Research (1999-2005)**. International Journal of
Lifelong Education. 26(2): 173-191
- Zajonc, A. 2008. **Love and Knowledge: Recovering the
Heart of Learning through Contemplation**.
(Online). Available from:
[http://www.contemplativemind.org/programs/academi
c/zajonc-love-and-knowledge_pdf/](http://www.contemplativemind.org/programs/academic/zajonc-love-and-knowledge_pdf/) [16 September
2008]

